

Van : HBO-raad

Betreft : FAQ OCW-beleidsregel macrodoelmatigheid hoger onderwijs

Datum : 8 januari 2010

Op 1 augustus jl. is een nieuwe, gewijzigde versie van de Beleidsregel macrodoelmatigheid van kracht geworden. Hierover worden regelmatig vragen gesteld aan het bureau van de HBO-raad. De meest gestelde vragen zijn in het navolgende FAQ (Frequently Asked Questions)-document samengebracht, en zo goed mogelijk beantwoord.

Deze FAQ moet worden gezien als een dynamisch document: telkens wanneer er meer duidelijkheid komt over een bepaalde kwestie, er iets verandert of er nieuwe informatie beschikbaar komt, zal het document worden aangepast. Wie beschikt over meer, andere of nieuwe informatie over onderstaande vraagstukken wordt verzocht dat door te geven aan de opsteller.

Rechten kunnen aan de informatie die in deze FAQ is samengebracht, uiteraard niet worden ontleend.

1. Waarvoor dient de Beleidsregel Macrodoelmatigheid?

De Beleidsregel macrodoelmatigheid 2009 is een ministeriële regeling (Minister van OC&W, nr. HO&S/BS/2009/118878, 17 juni 2009). Doel van de beleidsregel is tegengaan van onnodige concurrentie tussen instellingen. De beleidsmaatregel schept een toetsingskader voor de beoordeling van voornemens van instellingen om nieuwe opleidingen te beginnen, een bestaande opleiding (ook) in een andere vestigingsplaats aan te bieden, dan wel een bestaande opleiding te verplaatsen.

De regeling beoogt, kort gezegd, ondoelmatige concurrentie tegen te gaan door te voorkomen dat instellingen elkaar beconcurreren door in één gemeente of regio dezelfde opleidingen aan te bieden.

2. Waarom is de Beleidsregel Macrodoelmatigheid ineens (weer) actueel?

De Beleidsregel Macrodoelmatigheid is m.i.v. 1 augustus 2009 gewijzigd. De beleidsregel bestond al. Er is dus géén sprake van nieuwe regelgeving. De veranderingen ten opzichte van de ‘oude’ beleidsregel zijn bovendien beperkt.

Voornamelijk bestaan de veranderingen uit het in de beleidsregel inpassen van de Adviescommissie macrodoelmatigheid. Deze commissie neemt de *inhoudelijke beoordeling* van de aanvragen voor nieuwe opleidingen over van de minister van OCW. Verder is er een beperkt aantal regels aangepast en aangescherpt, vooral waar het gaat om het verzorgen van (delen van) opleidingen buiten de vestigingsplaats van de instelling.

Vooraf deze aanscherpingen hebben veel aandacht getrokken, met name die ten aanzien van de duale opleidingen (en het AD-onderwijs). *Met name ten aanzien van de duale opleidingen is de aanscherping aanzienlijk.*

De reden daarvoor is de constatering (van OCW) dat de ‘oude’ beleidsregel het risico van onwenselijk gebruik in zich droeg, omdat het beroepsuitoefeningsdeel van een duale opleiding was uitgesloten van de werking van de beleidsmaatregel. Bovendien kon een aanzienlijk deel (59 erts) van het onderwijsdeel van de opleiding ook zonder de instemming van de minister in een andere gemeente

worden verzorgd. Hierdoor bestond de mogelijkheid om nagenoeg een gehele opleiding in een andere gemeente verzorgen.

3. Voor welke opleidingen geldt de nieuwe Beleidsregel macrodoelmatigheid? En wat houdt het in?

De Beleidsregel macrodoelmatigheid geldt voor alle bacheloropleidingen van hbo en w.o., dus voor voltijd-, deeltijd- en duale opleidingen, maar ook voor Associate Degree (AD)-opleidingen. Voor masteropleidingen gelden afwijkende bepalingen waarop in dit kader niet nader wordt ingegaan.

De beleidsregel heeft betrekking op de volgende voornemens van een hogeschool:

- Het starten van een nieuwe opleiding → hiervoor dient de instelling een verzoek in bij de Commissie macrodoelmatigheid;
- De vestiging van de propedeutische fase van een opleiding in (ook) een andere gemeente → hiervoor dient de instelling een verzoek in bij de Adviescommissie Macrodoelmatigheid;
- De vestiging van een afstudeerrichting van een opleiding in (ook) een andere gemeente → hiervoor dient de instelling een verzoek in bij de Adviescommissie Macrodoelmatigheid;
- De vestiging van (een gedeelte van) een opleiding in (ook) een andere gemeente → als méér dan 1/3 van het aantal ects van een bestaande opleiding (inclusief stages en afstudeerprojecten) gaat worden aangeboden in een andere gemeente dan die waar de instelling haar hoofdvestiging heeft, dient daartoe een verzoek te worden ingediend bij de Adviescommissie Macrodoelmatigheid;
- De verplaatsing van (een gedeelte van) een opleiding naar een andere gemeente → als méér dan 1/3 van een bestaande opleiding wordt verplaatst naar een andere gemeente dan die waar de instelling haar hoofdvestiging heeft, dient daartoe een verzoek te worden ingediend bij de Adviescommissie Macrodoelmatigheid;
- De samenvoeging van bestaande opleidingen → blijft in dit kader verder onbesproken.

Kortom, wanneer de instelling de opleiding zo opzet dat méér dan 1/3 van een opleiding (nogmaals, *inclusief* stages en afstudeerprojecten) *buiten* de vestigingsplaats van een instelling wordt verzorgd, wordt die opleiding in het kader van de Beleidsregel macrodoelmatigheid beschouwd als een nieuwe opleiding¹. Daarvoor moet dan toestemming worden gevraagd aan de Adviescommissie macrodoelmatigheid.

4. Hoe zit het met bestaande opleidingen die een instelling (ook) in een andere vorm wil gaan verzorgen?

Hiervoor is géén voorafgaande toestemming nodig. Wanneer een instelling een opleiding al in een bepaalde vorm (bijvoorbeeld voltijds) verzorgt, behoeft géén verzoek te worden ingediend bij de Adviescommissie Macrodoelmatigheid om de opleiding in een andere vestigingsplaats ook in deeltijd en/of dual te mogen verzorgen.

5. Wat is de vestigingsplaats van een instelling?

Voor de werking van de beleidsregel is de vestigingsplaats van de instelling, de *gemeente waarbinnen de instelling haar (hoofd)vestiging heeft*. Als een instelling op meerdere adressen binnen één gemeente is gevestigd, gelden die allemaal als ‘vestigingsplaats’. Met andere woorden: verplaatsing van (een deel van) een opleiding naar een ander adres binnen de vestigingsplaats, valt niet onder de beleidsregel.

¹ Uitzonderingen: voor masteropleidingen geldt een minimumgrens van 30 ects; voor opleidingsscholen (die worden gefinancierd cf. de ‘Regeling tegemoetkoming kosten opleidingsscholen’) is sprake van een nieuwe vestigingsplaats wanneer meer dan 50% van het curriculum in de praktijk wordt gevolgd buiten de vestigingsplaats van de instelling.

6. Wat voor gevolgen heeft de Beleidsregel macrodoelmatigheid voor (individuele) studenten?

Geen. De beleidsregel heeft *uitsluitend* betrekking op de relatie tussen instellingen en het Ministerie van OCW resp. de instellingen onderling. Studenten (of ze nu voltijds, deeltijds of duaal studeren) kunnen binnen de bestaande wettelijke kaders (zoals geformuleerd in de Whw) op individuele basis studiepunten halen buiten de vestigingsplaats van de instelling waar zij studeren. Daarbij gaat het zowel om het volgen van onderwijs aan andere instellingen (minoren bijvoorbeeld) als om stages en het beroepsuitoefeningsdeel van duale opleidingen.

Pas wanneer een instelling op structurele basis afspraken gaat maken met instellingen of bedrijven over het aldaar collectief volgen van delen van onderwijsprogramma's en/of lopen van stage en/of het beroepsuitoefeningsdeel van en duale opleiding, *kan* er sprake zijn van arrangementen die vallen onder de beleidsregel.

Dit is echter pas aan de orde wanneer a) het gaat om meer dan 1/3 van de studielast van de opleiding (behoudens uitzonderingen, zie noot 1) *en* b) het gaat om een gearrangeerd opleidingstraject.

Met name wanneer het gaat om trajecten die in het kader van Leven Lang Leren (LLL)-arrangementen worden afgesproken, is dit laatste van belang. Zolang het in het kader van LLL gaat om individueel maatwerk, zal er in de regel geen sprake kunnen zijn van strijdigheid met regels rond macrodoelmatigheid.

7. Wat zijn gevolgen van de wens om een deel van een opleiding (ook) in een andere gemeente aan te bieden?

Om te beginnen: het misverstand lijkt te bestaan dat de beleidsregel hogescholen ernstig inperkt. Dat is niet zo, althans nauwelijks meer dan in het verleden. De beleidsregel maakt het niet *onmogelijk* om (delen van) opleidingen aan te bieden buiten de vestigingsplaats van de instelling. Het aanbieden van *minder* dan 1/3 deel van de opleiding buiten de vestigingsplaats is in alle gevallen toegestaan (opnieuw: behoudens de uitzonderingen opgenomen in noot 1). Dat is dus hoe dan ook al geen probleem.

Pas wanneer een instelling voornemens is om de gehele propedeuse, een gehele afstudeerrichting of méér dan 80 ects van een reguliere bacheloropleiding (ongeacht of die in voltijd, in deeltijd of duaal wordt verzorgd) dan wel meer dan 40 ects van een AD-opleiding buiten de vestigingsplaats aan te bieden, krijgt die instelling te maken met de beleidsregel.

Als een instelling zo'n voornemen heeft, moet dat worden voorgelegd aan de Adviescommissie macrodoelmatigheid. Als die aanvraag voldoet aan de daaraan gestelde (vorm)vereisten (zie art. 5.2 Beleidsregel macrodoelmatigheid), *zal de adviescommissie naar alle waarschijnlijkheid op zo'n aanvraag positief beslissen*.

Wanneer het gaat om verplaatsing van een bestaande opleiding, is de belangrijkste eis het overleggen van een verslag dat het instellingsbestuur over dit voornemen heeft gevoerd met *alle* onderwijsaanbieders die al een dergelijke opleiding verzorgen, *dus ook met de niet-bekostigde instellingen*.

8. Wat betekent de beleidsregel voor bestaande opleidingen die (ook) buiten de vestigingsplaats van de instelling worden aangeboden?

De beleidsregel macrodoelmatigheid heeft tevens tot doel de bestaande praktijk in overeenstemming te brengen met de nieuwe versie van de beleidsregel. Daartoe is bepaald, dat een instelling die op dit

moment een groter gedeelte dan 1/3 van de studielast van een opleiding buiten de vestigingsplaats aanbiedt (dan wel een gehele propedeuse of een gehele afstudeerrichting), twee keuzes heeft: dat aanbod binnen “een redelijke termijn” beëindigen, ofwel alsnog een macrodoelmatigheidsaanvraag indienen.

“Binnen een redelijke termijn” houdt in dat studenten die met die opleiding zijn gestart, in de gelegenheid moeten worden gesteld de opleiding (in de desbetreffende vestigingsplaats) af te ronden, wanneer er geen alternatieven voor handen zijn. Een opleiding die voor meer dan 1/3 (dan wel een volledige propedeuse of een volledige afstudeerrichting) in het studiejaar 2008-2009 buiten de vestigingsplaats wordt aangeboden, zal – wanneer er dus niet alsnog een macrodoelmatigheidsaanvraag wordt ingediend – dus in elk geval tot en met het studiejaar 2011 – 2012 moeten worden verzorgd (al ligt een jaar langer in de rede).

Overigens geldt het bovenstaande ook met betrekking tot een voornemen tot een dergelijk aanbod met ingang van het studiejaar 2009-2010 te verzorgen.

De (beleids)regel dat voor het aanbieden van méér dan 1/3 van de studielast van een voltijdse – of deeltijdopleiding buiten de vestigingsplaats instemming nodig is van de minister, gold ook al onder de vorige versie van de Beleidsregel macrodoelmatigheid. Aangenomen mag dus worden, dat een hogeschool een dergelijk aanbod uitsluitend doet met eerder verkregen toestemming van de minister. In dat geval kan de opleiding gewoon doorgaan.

Anders ligt dat voor duale opleidingen, omdat juist voor dit type opleidingen de beleidsregel is aangescherpt (zie onder 1.). Met name voor duale opleidingen geldt dat het vaker voorkomt dat meer dan 1/3 van de opleiding buiten de vestigingsplaats wordt aangeboden. Indien dat het geval is, dan zal dit aanbod dus (binnen “een redelijke termijn”) moeten worden beëindigd, of moet alsnog toestemming worden gevraagd en verkregen.

9. Welke onduidelijkheden zijn er nog?

Het is nog niet duidelijk hoe de (nieuw ingestelde) Adviescommissie macrodoelmatigheid haar rol in het algemeen zal gaan invullen. Ongetwijfeld zal de commissie zo haar eigen ideeën ontwikkelen over hoe de rolverdeling tussen de commissie en de minister er nu precies gaat uitzien.

Dit punt zal echter vooral spelen waar het gaat om de aanvraag van nieuwe opleidingen.

T.a.v. de aanvraag van het aanbieden van bestaande opleidingen buiten de vestigingsplaats heeft de commissie minder speelruimte. Feitelijk is de manier waarop wordt geoordeeld over de uitkomst van het overleg met de andere aanbieders, het enige punt waar ruimte is voor interpretatie.

Afgewacht moet worden hoe de commissie dit punt gaat invullen. Zodra daar meer duidelijkheid over is, zal die informatie worden verspreid.

10. Nadere informatie:

Desgewenst kan toelichting op het bovenstaande worden verkregen bij Roeland Smits, beleidsadviseur juridische zaken HBO-raad, tel. 070 – 321 21 62, mail smits@hbo-raad.nl.